

11. Kovalev, B. (2011), *Povsednevnyaya zhizn' naseleniya Rossii v period natsistskoy okkupatsii* [Russian daily life during the German occupation], Moscow, Molodaya Gvardiya. (in Russian).
12. Komissarova, E. V. (2012), "A short course of Soviet postcard film fan art", available at <http://adzhaya.livejournal.com/387466.html>. (in Russian).
13. Krasovskaya, V. M. (2005), *Balet skvoz' literaturu* [Ballet through literature], Saint Petersburg, Akademiya Russkogo baleta im. A. Ya. Vaganovoy. (in Russian).
14. Mykhailov, M. M. (1966), *Zhyzn v balete* [Life in the ballet], Leningrad ; Moscow, Iskusstvo. (in Russian).
15. Mykhailov, M. M. (1978), *Molodye gody leningradskogo baleta* [Early years of the Leningrad Ballet], Leningrad, Iskusstvo. (in Russian).

УДК 792.077 (477.84)

Павло Смоляк

ТЕАТРАЛЬНО-МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ СЕЛА ОСТРІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ В ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано театральну та музичну діяльність аматорських гуртків села Острів Тернопільського повіту в контексті культурно-просвітнього руху Галичини першої третини ХХ століття. Охарактеризовано їхнє становлення та розвиток упродовж даного періоду. Показано умови праці гуртків, роботу організаторів та керівників колективів, їхній репертуар і творче зростання. Висвітлено соціально-політичне становище населення в цей період та його вплив на культурно-мистецьке життя краю.

Ключові слова: культурно-просвітній рух, аматорський театральний гурток, духовий оркестр, церковний хор, концерт, репертуар.

Павел Смоляк

ТЕАТРАЛЬНО-МУЗЫКАЛЬНАЯ ЖИЗНЬ СЕЛА ОСТРОВ ТЕРНОПОЛЬСКОГО УЕЗДА В ПЕРВОЙ ТРЕТИ ХХ ВЕКА

В статье проанализирована театральная и музыкальная деятельность любительских кружков села Остров Тернопольского уезда в контексте культурно-просветительского движения Галичины первой трети ХХ века. Охарактеризовано их становление и развитие в течение данного периода. Показано условия труда кружков, работу организаторов и руководителей коллективов, их репертуар и творческий рост. Освещено социально-политическое положение населения в этот период и его влияние на культурно-художественную жизнь края.

Ключевые слова: культурно-просветительское движение, любительский театральный кружок, духовой оркестр, церковный хор, концерт, репертуар.

Pavlo Smoliak

THEATRICAL AND MUSICAL LIFE OF OSTRIV VILLAGE OF TERNOPIL COUNTY IN THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY

The end of XIX – early XX century – the period of active development of national, political, cultural and educational life of Galychyna, at that time was under the rule of foreign countries. Imperial power in Galychyna lands did everything to destroy the Ukrainian language, culture and national awareness of the people. Therefore, in small towns and villages patriotic locals began to unite in public organizations and developing Ukrainian art in the territory of their areas.

The leaders of cultural groups were nationally conscious citizens who were educated, had a certain prestige among the locals people and were able to rally around like-minded.

Ostriv village has a long history, which shows the heroic struggle of the people against the oppressors. Village center of cultural and educational society "Prosvita" in Ostriv village was established of March 31, 1898 with the assistance of Father Ivan Lyubovych. Since that time, started to act amateur groups – theater, choral and brass. Five active local owners gathered cash and buy costumes and scenery for theatrical group and instruments for orchestra.

In 1903 in the village was working mixed choir under the direction of deacon from Ternopil Ivan Zadorozhnyi. Thanks to the efforts theater and choral groups this year were held evenings after famous figures of Ukrainian culture. On the basis of the church choir in 1910 at reading club "Prosvita" organized a mixed choir, directed by Mykhailo Antkiv. That same year was established singing (vocal) group. A local resident Joseph Lushpynskyi directed it. Members of the group were preparing vocal works for words of Taras Shevchenko, Ivan Franko, Markiy Shashkevych and other Ukrainian poets.

Active cultural and artistic activities of Ostriv community lasted until mid-1914 year. Later the First World War was begin and the village was destroyed by Russian troops, burned all public buildings, including reading club "Prosvita", which functioned amateur theatrical and musical groups. After the war, in Ostriv was built a big house, where were the shop and reading club with a large spacious room with a stage. Thus Ostriv village branch of "Prosvita" has resumed its activities in 1925.

In March 1927 community of Ostriv village prepared a concert dedicated to the birth anniversary of Taras Shevchenko. Enough an active was theater group. During the year, the actors presented to the audience five performances. In December this year, in Ostriv village was a concert dedicated to the anniversary of the society "Prosvita". Concert program prepared children's and adult choirs and reciter. 1928 was marked by the 60-th anniversary of the founding of the society "Prosvita". In this connection amateurs of Ostriv village given two music concerts and actors under the direction of Stephen Dzyubanovskyi prepared three performances.

The policy of pacification, which was conducted in eastern Galychyna affected on the activities of cultural and artistic life of the Ostriv village, including the organization of performances, concerts and other performances. Before staging a concert or performance leaders of the groups had written permission to the county eldership.

In 1930 active amateurs began to gather in the newly created group "Ridna Shkola", the organizers and leaders who also carried out activities towards the development of national culture and art.

Despite restrictions and obstacles in conducting performances and concerts people tried to actively conduct cultural and artistic activities. In May 1933 amateurs conducted the Mother's Day. In performance was attended pre-school children and schoolchildren.

Leaders drama circle selecting the repertoire, drawn attention to the interest and popularity plays among the local population and taking into account their national-patriotic and educational direction. Each performance of amateurs has something unique and exciting, game of every actor was expressive and ensemble was filled with a sense of dramaturgy of the author.

At the end of 1938 to early 1939 drama circle of Ostriv regularly visited the village of Chernykhiv. There they found several performances.

In this period the people of Ostriv not stop spending and musical activities. In the village was acting male and mixed choir. Conductor of a chorus was Bohdan Antkiv. Also operated brass band, the head of which was Omelian Onys'ko and later Bogdan Antkiv.

In the early 1940's, theatrical and musical life of the people has not developed as active as in previous years. With the arrival of the village Soviet power, the activities of cultural, educational and artistic institution was prohibited.

Despite the difficult vicissitudes of the time, amateurs actively develop national culture, showing the inhabitants performances and concerts in honor of important dates and prominent representatives of Ukrainian culture.

Key words: *cultural and educational movement, an amateur theater group, brass band, church choir, concert, repertoire.*

Кінець XIX – початок XX століття – період активного розвитку національного, політичного та культурно-освітнього життя Галичини, яка в цей час була під пануванням Австро-Угорської імперії, а згодом Другої Речі Посполитої (Польщі). Тодішня імперська влада на галицьких землях робила все, щоб не було ні української мови, ні культури, ні національного усвідомлення взагалі. Незважаючи на важкі утиски проти українства, кращі сини та дочки нації не лише зберігали національну культуру, а й активно її розвивали та пропагували. Тому в містечках та селах патріотично налаштовані місцеві жителі почали об'єднуватись у громадські організації і розвивали українське мистецтво на теренах своєї місцевості. Велике значення у становленні національної гідності, патріотизму і самоідентифікації відіграло утворення у Львові українського товариства “Просвіта”, філії якого незабаром виникли у кожному містечку та селі. Згодом утворилися також інші культурно-освітні, мистецькі та спортивні організації – “Рідна школа”, “Союз українок”, “Боян”, “Каменярі”, “Сокіл”, “Січ”.

Аматорське театральне мистецтво Галичини першої половини XX ст. частково досліджували О. Казимиров [8], Р. Пилипчук [13], О. Боньковська [2]. Музичною діяльністю аматорських гуртків та колективів цікавилися Л. Романюк [14], М. Черепанин [19], О. Бойчук [1]. Значну роботу над дослідженням культурно-мистецького життя в окремих селах Тернопільщини зробили місцеві краєзнавці Б. Савак [15; 16], Б. Новосядлий [11], С. Іщук [7], Б. Палуб'як [12], О. Хортник [18].

Мета статті – висвітлити театральну й музичну діяльність аматорських гуртків села Острів Тернопільського повіту, проаналізувати їх становлення і розвиток упродовж першої третини XX ст., охарактеризувати творче зростання аматорів та їх вплив на культурно-мистецьке життя краю.

За свідченнями архівних матеріалів та періодичної літератури, аматорські театральні і музичні гуртки діяли майже в кожному селі Тернопільщини. Першість займали ті села, які були розташовані найближче біля повітових міст. Серед них активною культурно-мистецькою діяльністю наприкінці XIX – в першій половині XX століття відзначилася сільська громада с. Острів Тернопільського повіту.

Село Острів має давню історію, яка свідчить про героїчну боротьбу мешканців проти поневолювачів, а також відстоювання та збереження своїх традицій, культурних і мистецьких цінностей. За свідченнями старожилів та документальних джерел початки Острова сягають Середньовіччя. Постає воно з містечка, яке було старшим від Тернополя і розташоване там, де річище Серета заломлюється з півночі на південь [20, с. 2]. Упродовж XIX і на початку XX ст. село було знане завдяки графу Баворовському, за вказівкою якого навколо палацу облаштували парк з потічками та водоспадами на них, розбили гарні клумби, створили ставок площею понад гектар з острівцями та місточками для прогулянок [10, с. 19]. Славиться село також видатними людьми – громадськими та культурно-мистецькими діячами: істориком Мироном Кордубою, поетом Василем Ярмушем та родиною Антківих, члени якої зробили вагомий внесок у музичне і театральне життя села та околиць.

За даними архівних матеріалів, сільський осередок культурно-освітнього товариства “Просвіта” в Острові заснував 31 березня 1898 року отець Іван Любич. Кількість членів читальні становила 62 особи – 47 чоловіків і 15 жінок [4, арк. 19]. Власне, з цього часу розпочали діяти й аматорські гуртки, створені при цьому осередку, – театральний, духовий та хоровий.

У 1901 р. в Острові функціонували два громадські будинки – читальня “Просвіти” й крамниця. В цей час п'ятеро активних місцевих господарів зібралися коштами і купили до читальні костюми та декорації для театального гуртка, а також інструменти для оркестру [9, с. 427–428; 4, арк. 19].

Цього ж 1901 р. драмгуртківці почали готувати до показу місцевим жителям виставу “Пещена дитина” Романа Сурмача, прем'єра котрої мала відбутися в кінці червня 1901 року. Делегат філії “Просвіти” в Тернополі у своєму звіті зазначив, що “аматори слова на ролі вже повивчали, рухи йдуть ще нескладно, але пообіцяли, що до кінця червня вивчать все на відмінно” [4, арк. 17].

Як свідчать матеріали звіту острівського осередку “Просвіти”, у 1903 р. в селі вже працював мішаний хор під керівництвом дяка з Тернополя Івана Задорожного. Завдяки старанням театрального та хорового гуртків у цьому році були проведені вечори: в листопаді – пам’яті поета та просвітителя галичан Маркіяна Шашкевича. Доповідь про “будителя національного духу” виголосив місцевий вчитель Василь Клава. Опісля відбувся концерт, в якому взяли участь місцевий мішаний хор та учасники театрального гуртка, котрі читали поезії Маркіяна Шашкевича. У грудні аматори організували фестини, в честь свята Миколая [4, арк. 21–22].

Із листопада 1906 року в с. Острові при читальні “Просвіти” почав діяти духовий оркестр. Керівником гуртка, як свідчать архівні матеріали, був учитель із сусіднього села Денисів, який приїжджав навчати аматорів гри на духових інструментах [4, арк. 27]. Очевидно, це був активний громадський діяч Омелян Бородієвич, який разом з отцем Йосипом Вітошинським займався культурно-освітньою діяльністю не лише в Денисові, а й в інших околичних селах [15, с. 15–17]. За іншими даними, керівником цього гуртка міг бути Петро Дідич – активний член та організатор денисівського духового оркестру [16, с. 16]. Із записів голови острівської “Просвіти” за звітний рік можна довідатися, що “члени гуртка часто репетиції проводять самі і у зв’язку з малим досвідом не виступали ще ніде” [4, арк. 27].

Найнасиченішим серед інших виявився театральном-музичний сезон в острівській “Просвіті” 1908 року. Впродовж року активно працював духовий оркестр. Керівником оркестру став місцевий житель – голова осередку “Просвіти” Михайло Антків. Результати його роботи – концерт, присвячений річниці від дня народження Тараса Шевченка, а також Миколаївські вечорниці, присвячені 40-літтю заснування культурно-освітнього товариства “Просвіта”. У цьому році драматичний гурток поставив такі вистави: “Верховинці” Ю. Коженювського, “Правда все горою” та “Пещена дитина” Р. Сурмача [4, арк. 32]. Михайло Антків при постановках вистав особливу увагу звертав на їхнє музичне оформлення. Адже воно значно посилювало сприйняття драматичного твору і надавало йому яскравішого сценічного забарвлення. Таке мистецьке доповнення можна було використати лише за наявності добре підготовлених у музичному плані учасників театральних дійства.

Як бачимо, через два роки діяльності духового оркестру його учасники вже брали участь у просвітянських заходах – концертах, вечорницях та інших музичних дійствах.

Незважаючи на байдужість місцевого священика Івана Заверухи, який не надто цікавився культурно-мистецьким життям громади, у 1909 році в селі з ініціативи Михайла Антківа почав діяти церковний хор. [4, арк. 34].

На основі церковного хору в 1910 році при читальні “Просвіти” організували мішаний хор, яким також керував Михайло Антків. Того ж року цей колектив узяв участь у Шевченківському вечорі, який відбувся 2 травня в м. Тернополі. Крім цього, острівчани провели концерт на честь 315-ї річниці від дня народження українського гетьмана Богдана Хмельницького [4, арк. 36].

Потяг до музики в Михайла Антківа проявився ще у дитячому віці, а будучи юнаком, він уже навчався гри на мідних духових інструментах та виявляв здатність керувати духовим оркестром. Поштовхом до опанування гри на музичних інструментах було навчання у Тернопільській класичній гімназії, в якій культивували музичне життя й усіляко сприяли у цьому гімназістам. Окрім хору та духового оркестру, Михайло Антків опікувався театральним гуртком, здійснюючи постановки вистав та беручи в них участь і як актор, і як хормейстер (17, с. 22–25).

У 1910 році при острівському осередку “Просвіти” був створений співочий (вокальний) гурток. Ним керував місцевий житель Йосип Лушпинський. Учасники цього гуртка готували вокальні твори на слова Тараса Шевченка, Івана Франка, Маркіяна Шашкевича та інших українських поетів. Через нестачу досвіду члени гуртка не їздили з концертами по інших селах, а виступали лише на концертах та урочистостях у своєму селі [4, арк. 38].

Активна культурно-мистецька діяльність острівської громади тривала до середини 1914 року. Згодом почалася Перша світова війна, і село зруйнували російські війська, згоріли всі громадські будівлі, в тому числі читальня “Просвіти”, де функціонували театральний та музичні аматорські гуртки [9, с. 428]. Багатьох чоловіків і парубків, які брали участь у культурно-мистецькому житті, мобілізували до армії: когось було вбито та поранено, чимало зникли безвісти.

На початку 20-х років ХХ ст., після укладення мирних договорів, землі Східної Галичини відійшли до Польщі. Незважаючи на гарантування з боку польської влади культурної автономії українцям, тиск на українську культуру лише посилювався: відбувалася насильна полонізація краю, не дозволяли вживати слова “Україна” або “український”. Переслідували українські культурно-освітні, економічні товариства, чинили великі перешкоди для діяльності мистецьких гуртків чи спортивних товариств. Польські управителі розтлумачували місцевому населенню їхні права та обов’язки на тепер уже польських територіях, наказували дотримуватися польських законів, моральних та культурних настанов.

Після закінчення війни в Острові почали відбудовувати спалені будинки, відновлювати й налагоджувати працю кооперативи та культурно-освітніх установ. На місці корчми спорудили великий будинок, де розмістили крамницю і читальню з великим просторим залом зі сценою [9, с. 428]. Таким чином, Острівська філія “Просвіти” відновила свою діяльність у 1925 році [4, арк. 50]. Того ж року знову почали діяти театральний та хоровий гуртки. Зокрема, театральний гурток, репетиції якого відбувалися від випадку до випадку показав місцевим жителям три вистави: “За батька” Б. Грінченка і “Пан майстер Копитко” П. Мурського (двічі). Вистави драмгуртківців щоразу відвідували близько 200 глядачів [4, арк. 51]. Відновив роботу й мішаний хор під керівництвом Михайла Антківа.

У березні 1927 р. острівська громада підготувала концерт, присвячений 113-й річниці від дня народження Т. Шевченка. Активним був театральний гурток. Упродовж року актори представили на суд глядачів п’ять вистав: “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ’яненка, “За батька” Б. Грінченка (двічі), “Пан майстер Копитко” П. Мурського (двічі), “Пан штукар” автора під криптонімом Г. Г. Г. (двічі), “Свідко і вихованець” М. Янчука (двічі). Зібрані за показ вистав кошти, а це було 160 злотих, спрямовували на будівництво нового дому “Просвіти” [4, арк. 52]. Така театральна активність та розмаїття репертуару були пов’язані з тим, що острівські драмгуртківці з 1925 р. почали передплачувати часопис “Аматорський театр” [4, арк. 53]. Стосовно даного часопису варто зазначити, що в 1922 р. товариство “Просвіта” утворило окрему театральну комісію, яка координувала та організовувала роботу аматорських театральних гуртків. З цією метою утворювали театральні бібліотеки, видавали підручники з організації аматорських театрів, друкували рекомендований репертуар із вказівками режисерів, ноти до вистав, публікували поради з акторської та режисерської майстерності, давали вказівки щодо виготовлення декорацій, гардеробу та реквізиту.

У грудні 1927 року в Острові відбувся концерт, присвячений черговій річниці заснування товариства “Просвіта”. Концертну програму підготували дитячий і дорослий хори та декламатори. Зі вступним словом виступив голова місцевого осередку Михайло Антків. Також він диригував обома хорами. У виконанні мішаного хору прозвучали твори “Чогось мені тяжко” І. Лаврівського, “Сонце заходить” Д. Роздольського, “Пряля” М. Леонтовича. Дитячий хор виконав пісні “Соловейко”, “Ой на горі, там жінці жнуть”, “Слава хліборобам”. Учасники місцевого театального гуртка читали поезії Т. Шевченка: “Розрита могила”, “Мар’яна-черниця”, “Сон” та уривок “Було колись на Україні...” [4, арк. 56].

1928 рік відзначився святкуваннями 60-ї річниці від заснування товариства “Просвіта”. У зв’язку з цим острівські аматори дали два музичних концерти, а драмгуртківці під керівництвом Степана Дзюбановського підготували три вистави: “На перші гулі” С. Васильченка, “Ворожбит” Г. Цеглинського, “Хмари” І. Нечуя-Левицького (двічі). До 65-ї річниці від дня народження письменниці Ольги Кобилянської був проведений урочистий концерт зі співами і танцями [4, арк. 59].

Наприкінці 1920-х років у Польщі назривала політична криза, яка призвела до піднесення у Східній Галичині різкої опозиції. Радикально налаштовані українці почали проводити акції саботажу щодо польської влади: перерізали телефонні й телеграфні лінії, створювали перешкоди на залізниці, підпалювали будинки і майно польської меншини краю. У зв’язку з цим у вересні–листопаді 1930 року польська влада провела репресивну акцію проти українського населення Галичини, яка отримала назву “пацифікація” – умиротворення.

Саме в цей період у місцевій філії “Просвіти” серед учасників старшого і молодого покоління почалися негаразди та певні непорозуміння. З відпису члена острівської “Просвіти”

у повітове староство дізнаємося: “... дехто з молоді влаштовує різноманітні танці і забави, які часто відбуваються з присутністю алкоголю. Через те часто такі забави закінчуються сварками, бійками та колотнечами. Одного разу навіть відбулася стрілянина з револьверів. Тому молодь не веде себе пристойно, як належить порядним людям і як заведено у статуті “Просвіти”. Крім цього, хтось з молодих підробив собі ключ до читальні і без дозволу голови чи його заступника ходять туди і влаштовують неприйнятні речі. На додачу тому невідомий злочинець вночі забрався до крамниці і пограбував її, винісши товару на суму близько 100 злотих. Добре, хоч запас товару був вичерпаний і зломнику не вдалося більше винести” [4, арк. 62]. Таким чином, можемо висувати, що серед порядних та відданих громаді людей, у селі були особи, які робили певну шкоду розвитку культурно-мистецького життя зокрема і репутації українців у такі важкі часи загалом.

Політика пацифікації позначилась і на діяльності культурно-мистецького життя села Острів, зокрема на організації вистав, концертів та інших дійств. Перед постановкою концерту чи вистави керівники гуртків змушені були писати прохання про письмовий дозвіл у повітове староство, а то й у воєводське управління.

У 1930 р. активні аматори почали збиратися в новоствореному гуртку “Рідна школа”, організатори і керівники якого теж діяли задля розвитку національної культури та мистецтва. Підтвердженням цього є прохання голови гуртка “Рідної школи” отця Василя Глуховецького від 29 грудня 1930 р. до повітового поліцейного відділку в Буцневі на постановку в Острові вистави “Безталанна” І. Карпенка-Карого, яка мала відбутися у дні Різдва свят 7–9 січня 1931 р. [6, арк. 45]. Через кілька днів, 3 січня 1931 р. аматори отримали відмову. Основною мотивацією цього став відпис голови відділку з відома повітового староства в Тернополі, посилаючись на дотримання порядку та публічного спокою після проведення вистави [6, арк. 47].

Не змирившись з цією заборонаю, отець Василь Глуховецький 17 січня 1931 р. написав прохання вже у воєводське управління в Тернопіль. Варто навести кілька речень, щоби зрозуміти наполегливість і палкі наміри аматорів, які прагнули домогтися дозволу на дійство: “рішення Повітового староства в Тернополі є зовсім безосновне, нічим не умотивоване, а також і неслухне і видане без яких-небудь дослідів в конкретній справі... Сама штука, яку гурток має відограти, є невинного змісту і у відношенні до мнимої загрози порядку і публічного спокою така байдужа, що зміст її не міг бути мотивом, щоб Староство Повітове в Тернополі мало цим руководитися при забороні її відограння...

...Вистава штуки “Безталанна” в Острові мала відбутися в домівці, де завсіди відбуваються подібні вистави, і ніколи при подібних виставах не заколючувано порядку і спокою публічного, так що і під цим оглядом не має ніяких основ сподіватись чи догадуватись, що є загроза якогось заколючення порядку...

...Супроти повищого, кружок Рідної школи в Острові просить, аби Високе воєвідство в Тернополі зволило в написі означене рішення староства повітового в Тернополі зглядно дозволити на відограння цієї штуки” [6, арк. 48–49]. На жаль, немає відомостей, чи відбулася дана вистава, але намагання аматорів були очевидні.

Можливо, на заборону вистав посприяв лист члена “Просвіти” про неналежну моральну поведінку відвідувачів читальні в цей період, але ймовірніше, що це дала наслідки політика пацифікації українців. Адже заборони отримували філії товариства “Просвіта” в селах не тільки Тернопільського повіту, а й усієї Східної Галичини.

Незважаючи на заборони та перепони у проведенні вистав та концертів, острівчани намагались активно проводити культурно-мистецьку діяльність. 14 травня 1933 року аматори організували свято Матері, яке відбулося в будинку кооперативи о 7 годині вечора. У дійстві брали участь діти дошкільного віку та школярі. Зокрема, школярі читали вірші “Свято матері”, “Мої побажання”, “Моя мати” Ю. Шкрумеляка, “На свято матусі” У. Кравченко та “В мамин день” Р. Завадовича. Крім декламування віршів, дошкільнята показали спортивні вправи, підготовлені спеціально для матерів. Концертна програма завершилася театральною композицією, укладеною з віршів, що лунали на цьому святі [5, арк. 16].

16 травня 1933 р. учасники гуртка “Рідної школи” поставили виставу “За друзів своїх” [5, арк. 17], а 15 жовтня цього ж року в актовій залі Українського банку с. Острова місцеві драмгуртківці представили на суд глядачів дві одноактівки: комедію на одну дію “Хоч раз його правда” Г. Марусина і сценічний жарт в одній дії “Зразковий муж” Й. Стадника. За зібрані з вистави кошти аматори мали намір купити книги для місцевої бібліотеки [5, арк. 34]. Матеріальну базу аматорського колективу також поповнювали новими декораціями і театральними реквізитами.

Керівники драмгуртка при підборі репертуару звертали увагу насамперед на цікавість та популярність п'єс серед місцевого населення, а також брали до уваги їхнє національно-патріотичне й просвітницьке спрямування. Кожна вистава аматорів мала щось своє неповторне і захоплює, гра кожного актора була виразною й ансамблевою, наповненою відчуттям драматургії автора.

Через різноманітні політичні та соціальні негаразди в наступних три роки культурно-мистецька діяльність острівчан не відзначилася якимись особливими подіями. Театральні вистави не готували, не маючи власного залу, де б могли відбуватися репетиції і виготовляти костюми та декорації. Активісти сільської “Просвіти” разом зі свідомими місцевими мешканцями збирали кошти на купівлю власного будинку з просторим залом зі сценою для показу театральних вистав, музичних концертів із виступом хору та духового оркестру. На жаль, через початок Другої світової війни планам острівчан не судилося збутися.

Наприкінці 1938 – на початку 1939 року острівські драмгуртківці регулярно відвідували село Чернихів. Там вони мали змогу показати ряд вистав: 20 листопада 1938 року – “Тестамент” Я. Щоголіва, 11 грудня 1938 року – “Кат і ніч” (автор невідомий), 9 січня 1939 року – інсценізацію поеми “Тамалія” Т. Шевченка, 11 січня 1939 року – “Куди вітер віє” С. Васильченка, 23 квітня 1939 року – “Забава” (автор невідомий), 28 травня 1939 року – “Назар Стодоля” Т. Шевченка [4, арк. 70].

У цей період острівчани не припиняли також музичну діяльність. У селі діяли чоловічий та мішаний хори. До них належали 56 осіб. Диригентом хору був Богдан Антків – син довголітнього голови “Просвіти” і керівника музичних гуртків Михайла Антківа. Оскільки хористи завжди співали на богослужіннях у церкві, хор був зіспіваний і щороку брав участь у концертах, присвячених річниці заснування товариства “Просвіти”.

Богдан Михайлович Антків успадкував таланти від батька Михайла і став не тільки відомим музичним діячем у краї, а й провідним актором українських професійних драматичних театрів. Ще з юних літ Богдан Антків був залюблений у літературу, хоровий спів, гру на музичних інструментах – гітарі, мандоліні, мідних духових. До музичного виконавства були також залучені його сестри Ольга, Оксана і брат Михайло. Усі вони співали в хорі та були учасниками місцевого театрального гуртка [17, с. 28].

Щодо духового оркестру, то в 1937 р. ним керував Омелян Онисько [4, арк. 80]. Він працював з цим колективом лише рік. Опісля оркестр очолив Богдан Антків. За сприяння небайдужих до цього напрямку мистецтва місцевих мешканців для оркестру придбали 17 інструментів, вартість яких становила 300 злотих: 2 гелікони, 1 баритон, 2 тенори, 1 альтівку, 3 четруби, 2 кларнети, 3 фільтгельгорни, 1 корнет, 1 бубон і тарелі. Учасники оркестру грали на весіллях, похоронах, фестинах, при церковних процесіях та відправах [3, арк. 93].

На початку 1940-х років театральне та музичне життя острівчан уже не розвивалося так активно як у попередні роки. З приходом у село радянської влади діяльність культурно-освітніх та мистецьких установ була заборонена, всю увагу влада зосереджувала на “побудові світлого майбутнього”, в якому українській національній культурі та мистецтву місця практично не було.

Таким чином театральна та музична діяльність острівської громади в період першої третини ХХ століття показала великий поступ у культурно-мистецькому житті Тернопільського повіту. Незважаючи на важкі перипетії того часу, аматори активно розвивали національну культуру: демонструючи мешканцям різножанрові вистави й організовуючи концерти на честь знаменних дат та відомих представників української культури. Уся ця діяльність формувала в населення справжню любов до свого краю та піднімала рівень національної гідності й патріотизму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Оксана Миколаївна. Хорове мистецтво Тернопільщини в контексті соціокультурних процесів ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 “Музичне мистецтво” / Оксана Миколаївна Бойчук, НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – К. : [Б.в.], 2013. – 16 с.
2. Боньковська О. Театральний процес на західноукраїнських землях у 1918–1939 роках / О. Боньковська // Історія українського театру: У 3 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; [редкол. : Г. А. Скрипник (голова) та ін.]. – К., 2009 // Т. 2: 1900–1945 / Л. Барабан, В. Гайдабура, О. Красильникова, Ю. Станішевський та ін.; [редкол. тому : І. Юдкін (відп. ред.), О. Шевчук (відп. секретар)]. – 2009. – С. 533–582.
3. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 294. Філія українського товариства “Просвіта” в м. Тернополі. – Оп. 1. – Спр. 165. Звіти про стан, діяльність читальні товариства “Просвіта” у сс. Висипівці, Гаї Великі, Глядки... Острів, ...Чернелів Руський, Янківці за 1937–1938 рр. (3 січня 1937 р. – 8 травня 1939 р.). – 137 арк.
4. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 294. Філія українського товариства “Просвіта” в м. Тернополі. – Оп. 1. – Спр. 20. Статут, звіти, анкети, протоколи загальних зборів членів читальні “Просвіта” у с. Острів (10 червня 1901 – 8 лютого 1939). – 88 арк.
5. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 3. Тернопільське повітове староство. – Оп. 1. – Спр. 254. Заяви керівників українських товариств і дозволи повітового староства на проведення вистав, вечорів і грошових зборів (2 січня 1933 – 27 грудня 1933 р.). – 67 арк.
6. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 3. Тернопільське повітове староство. – Оп. 3. – Спр. 478. Заяви керівників читальні товариства “Просвіта”, “Рідна школа” в с. Березовиця, Смиківці, Острів та ін. Тернопільського повіту і заборона повітового староства проводити вечори самодіяльності (13 грудня 1930 – 27 травня 1931 рр.). – 53 арк.
7. Іщук (Денисюк) С. В. Смиківці: село в якому живемо / С. В. Іщук (Денисюк). – Київ : Майдан, 2015. – 280 с.
8. Казимиров О. Український аматорський театр: дожовтневий період / О. Казимиров. – К. : Мистецтво, 1965. – 133 с.
9. Лісевич М., Ракуш С. Острів / М. Лісевич, С. Ракуш // Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина: регіональний історично-мемуарний збірник / [ред. колегія Р. Миколаєвич, П. Гайда, М. Кінасевич]. – Т. III. – Регіональне об’єднання Тернопільщина. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. – Філадельфія, Па., ЗСА, 1983. – С. 425–429.
10. Мороз В. Острів – колишнє містечко: (про історію с. Острів Тернопільського району) / В. Мороз // RIA плюс. – 2015. – № 30 (22 липня). – 36 с.
11. Новосядлий Б. Т. Буцнів. Екскурс у минуле на хвилях любові: історико-краєзнавчий нарис / Богдан Теодорович Новосядлий. – Тернопіль : Джура, 2006. – 296 с.
12. Палуб’як Б. Білецькій “Просвіті” – 120 звитяжних весен. Історико-публіцистичного характеру / Богдан Палуб’як. – Тернопіль : Джура, 2007. – 752 с.
13. Пилипчук Р. Український аматорський театр на Закарпатті / Р. Пилипчук // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 1. – С. 18–27.
14. Романюк Л. Музичне і театральне життя Станіславова (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) : монографія / Романюк Л. Б., Черепанин М. В. – Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2016. – 508 с.
15. Савак Б. Сторінки історії “Просвіти” в Денисові (минуле) / Богдан Савак // “Просвіта” в Денисові (матеріали виступів на святковій академії, присвяченій 120-річчю реєстрації першої читальні “Просвіти” на Тернопільщині) / [упоряд. Б. Савак]. – Тернопіль–Козова–Денисів, 1995. – С. 15–22.
16. Савак Богдан. Денисівський духовий оркестр / Богдан Савак. – Тернопіль : Терно-граф, 2008. – 72 с.
17. Смоляк Олег. Музичні традиції родини Антківих (с. Острів Тернопільського району Тернопільської області). Монографія. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – 124 с.

18. Хортик О. Нарис минувшини села Велика Березовиця / Олег Хортик. – Тернопіль, 2006. – 283 с.
19. Черепанин М. В. Музична культура Галичини другої половини XIX – першої половини XX століття: монографія / М. В. Черепанин. – К. : Вежа, 1997. – 328 с.
20. Ярема К. Милій Острове, рідне село: (історія села) / К. Ярема // Подільське слово. – 2001. – 4 травня. – 4 с.

REFERENCES

1. Boychuk, O. M., (2013), “Choral Arts of Ternopil region in the context of social and cultural processes of XX century”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Art), 17.00.03, The National Academy of Sciences of Ukraine. M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Kyiv, 16 p. (in Ukrainian).
2. Bonkovska, O. (2009), Theatrical process of Western Ukraine in 1918–1939 years, *Istoriia ukrainskoho teatru: U 3 t.* [The history of Ukrainian theater: In 3 vol.], T. 2: 1900–1945 [Vol. 2: 1900–1945], [ed. board I. Yudkin, O. Shevchuk at al.], The National Academy of Science of Ukraine, M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, pp. 533–582. (in Ukrainian).
3. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 294. Ukrainian association “Prosvita” in the city of Ternopil, des. 1, case 165. Reports about state, activities reading rooms of Society “Prosvita” in villages Vysypivtsi, Hai Velyki, Hliadky... Ostriv, ...Cherneliv Ruskyi, Yankivtsi for 1937–1938. (January 3, 1937 – May 8, 1939), 137 p. (in Ukrainian).
4. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 294. Ukrainian association “Prosvita” in the city of Ternopil, des. 1, case 20. Statute, reports, forms, protocols of the general meeting reading room “Prosvita” in the Ostriv village (June 10, 1901 – February 8, 1939), 88 p. (in Ukrainian).
5. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 3. Ternopil county eldership, des. 1, case 254. Statements by leaders of Ukrainian companies and permits of county eldership to conduct performances, evenings and fees (2 January 1933 – 27 December 1933), 67 p. (in Ukrainian).
6. *Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti* [State archive of Ternopil region], fund 3. Ternopil county eldership, des. 3, case 478. Statements heads of reading room “Prosvita”, “Native School” in the villages Berezovytsya, Smykivtsi, Ostriv and others and bans of county eldership on holding evening performances since December 13, 1930 to May 27, 1931, 53 p. (in Ukrainian).
7. Ishchuk (Denysiuk), S. V. (2015), *Smykivtsi: selo v yakomu zhyvemo* [Smykivtsi: village in which we live], Kyiv, Maidan. (in Ukrainian).
8. Kazymyrov, O. (1965), *Ukrainskyi amatorskyi teatr: dozhovtnevnyi period* [Ukrainian amateur theater: the pre-october period], Kyiv, Mystetstvo. (in Ukrainian).
9. Lisevych, M. and Rakush, S. (1983), *Ostriv* [Ostriv], *Shliakhamy Zolotoho Podillia. Ternopilshchyna i Skalatshchyna. Rehionalnyi istorychno-memuarnyi zbirnyk* [Ways of Golden Podillya. Ternopil and Skalat region. Regional collection of historical and memoir / [ed. board R. Mykolayevych, P. Hayda and M. Kinasevych]], Vol. III, Ternopil regional associations, New York–Paris–Sydney–Toronto, Philadelphia, pp. 425–429. (in Ukrainian).
10. Moroz, V. (2015), Ostriv – the old town, (about the history of the Ostriv village of Ternopil district), *RIA plus* [RIA plus], No. 30 (22 July). (in Ukrainian).
11. Novosiadlyi, B. T., (2006), *Butsniv. Ekskurs u mynule na khvyliakh liubovi. Istoryko-kraieznavchyi narys* [Butsniv. An excursion into the past on the waves of love. Local History essay], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
12. Palubiak, B. (2007), *Biletskii “Prosviti” – 120 zvytiaznykh vesen. Istoryko-publitsystychnoho kharakteru* [Society “Prosvita” of Bila village 120 victorious springs. Historical and journalistic character], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
13. Pylypchuk, R. (1966), Ukrainian amateur theater in Transcarpathia, *Narodna tvorchist ta etnohrafia* [Folk art and ethnography], no 1, pp. 18–27. (in Ukrainian).

14. Romaniuk, L. and Cherepanyn, M. (2016), *Muzychne i teatralne zhyttia Stanyslavova (druha polovyna XIX – persha polovyna XX st.) : monohrafiia* [Musical and theatrical life of Stanyslaviv (second half of XIX – early XX century: Monograph), Ivano-Frankivsk, Suprun V. P. (in Ukrainian).
15. Savak, B. (1995), Pages of History “Prosvita” in Denysiv (past), “*Prosvita*” v Denysovi (*materialy vystupiv na sviatkovii akademii, prysviachenii 120-richchiiu reiestratsii pershoi chytalni “Prosvity na Ternopilshchyni*) [“Prosvita” in Denysiv (materials speeches at festive academy dedicated to 120 anniversary of the registration of the first reading room “Prosvita” in Ternopil), compilation B. Savak, Ternopil–Kozova–Denysiv, pp. 15–22. (in Ukrainian).
16. Savak, Bohdan (2008), *Denysivskyy dukhovyy orkestr* [Denysiv brass band], Ternopil, Terno-hraf. (in Ukrainian).
17. Smoliak, Oleh (2016), *Muzychni tradytsii rodyny Antkivkykh (s. Ostriv Ternopilskoho raionu Ternopilskoi oblasti). Monohrafiia* [The musical traditions of Antkiv’s family (Ostriv village of Ternopil district Ternopil region)], Ternopil, Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka. (in Ukrainian).
18. Hortyk, A. (2006), *Narys mynuvshyny sela Velyka Berezovytsia* [Essay of the past of village Velyka Berezovytsya], Ternopil. (in Ukrainian).
19. Cherepanyn, M. V. (1997), *Muzychna kultura Halychyny druhoi polovyny XIX – pershoi polovyny XX stolittia : Monohrafiia* [Musical Culture of Galychyna second half of XIX – early XX century: Monograph], Kyiv, Vezha. (in Ukrainian).
20. Yarema, K. (2001), Darling Ostriv, the native village: (history of village) *Podilske slovo* [Podillya word], 4 May. (in Ukrainian).

УДК 378. 147:792.028

Нінель Биченко

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ТЕАТРУ

У статті досліджено технологію навчання та виховання майбутніх акторів драматичного театру. Виокремлено методи, засоби та форми, що сприяють становленню професійного діяча сцени драматичного театру, з’ясовано значення поняття “технологія навчання”. Здійснено моніторинг систем провідних діячів у галузі театрального мистецтва щодо підготовки майбутніх акторів та охарактеризовано ступінь їх впливу на психофізичний розвиток майбутнього актора.

Ключові слова: актор, драматичний театр, технологія, навчання, виховання, тренінг.

Нінель Биченко

ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ АКТЕРОВ ТЕАТРА

В статье исследована технология обучения и воспитания будущих актеров драматического театра. Выделены методы, средства и формы, которые способствуют становлению профессионального деятеля сцены драматического театра, выяснено значение понятия “технология обучения”. Осуществлен мониторинг систем ведущих деятелей в области театрального искусства по подготовке будущих актеров и охарактеризованы степень их влияния на психофизическое развитие будущего актера.

Ключевые слова: актер, драматический театр, технология, обучение, воспитание, тренинг.